

การรักษาโรคเบื้องต้น

PRIMARY MEDICAL CARE

การรักษาโรคเบื้องต้น = Primary..
WY100 ว442ก 2564

B0001478
bib:13399117041

วัลภา สุทรนิจ
อพรพรรณ อุดมพร
จักรกฤษณ์ พุกจิตร
วรรณภา ปานาราช

โครงการตำราคณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

การรักษาโรคเบื้องต้น
(PRIMARY MEDICAL CARE)

WY 100
ว 442 ก 2564
ลงทะเบียน: B0001448
16 ต.ค. 2565

บรรณาธิการ
วัลภา สุนทรนัญ
อรพรรณ อุดมพร
จักรกฤษณ์ ผูกจิตร
วรรณภา ปาณาราช

กลุ่มวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 แนวคิดและบทบาทหน้าที่ของพยาบาลในการรักษาโรคเบื้องต้น	1
ความหมายของการรักษาโรคเบื้องต้น	2
วัตถุประสงค์ของการรักษาโรคเบื้องต้น	3
บทบาทและขอบเขตในการรักษาโรคเบื้องต้นของพยาบาลตามระเบียบ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2539	4
ขอบเขตของการรักษาโรคเบื้องต้นของพยาบาลเวชปฏิบัติตามข้อบังคับ สภาการพยาบาล พ.ศ. 2564	5
คำถามท้ายบท	9
บทที่ 2 การจำแนกผู้ป่วย และการส่งต่อ	11
กลุ่มอาการฉุกเฉินที่ต้องช่วยเหลือเบื้องต้นและส่งต่อทันที (39 กลุ่มอาการ)	11
กลุ่มอาการที่ต้องการวินิจฉัยเพิ่มเติม (28 กลุ่มอาการ)	15
กลุ่มอาการที่ต้องวินิจฉัยแยกโรคและให้การรักษาโรคเบื้องต้น (8 อาการ)	16
ระบบการส่งต่อเพื่อการรักษา (Referral system)	18
ความสำคัญของการรับ การส่งต่อ	18
กระบวนการการรับ-ส่งต่อผู้ป่วย	18
ขั้นตอนของการส่งต่อ	19
เครือข่ายและระบบการส่งต่อผู้ป่วยตามระดับการให้บริการสาธารณสุขของประเทศ	20
ระดับตำบลโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)	21
ระดับโรงพยาบาลชุมชน	21
ระดับโรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลศูนย์	22
มาตรฐานการส่งต่อผู้ป่วย	22
ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับแจ้งผลการตรวจการรักษาหรือส่งผู้ป่วยกลับ	23
แบบฝึกหัดท้ายบท	27
บทที่ 3 การประเมินสุขภาพเพื่อรักษาโรคเบื้องต้น	29
การซักประวัติ (History taking)	29
ข้อมูลที่ได้จากการซักประวัติที่ดี	30
ข้อมูลทั่วไป (Introductory data)	30
ข้อมูลอาการสำคัญ (Chief complaint)	30

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลประวัติการเจ็บป่วยปัจจุบัน (Present illness)	30
ประเด็นสำคัญที่ต้องวิเคราะห์ในการซักประวัติการเจ็บป่วยปัจจุบัน	31
ตัวอย่างแนวทางการซักประวัติการเจ็บป่วยปัจจุบันในกรณีที่มี “อาการปวดท้อง”	32
ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต (Past history)	33
ประวัติการเจ็บป่วยในครอบครัว (Family history)	33
ประวัติส่วนตัว (Personal History)	34
การทบทวนอาการตามระบบอวัยวะ (Review of system)	34
ตัวอย่างการซักประวัติกลุ่มอาการที่พบบ่อย	36
การตรวจร่างกาย (Physical Examination)	38
หลักการตรวจร่างกายตามอวัยวะ	
การตรวจทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory test)	50
ความหมายของการตรวจทางห้องปฏิบัติการ	50
วัตถุประสงค์ของการตรวจทางห้องปฏิบัติการ	50
การตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ต้องนำมาใช้ในการวินิจฉัยแยกโรคที่พบบ่อย	50
การตรวจดูส่วนประกอบต่างๆ ของเลือด	50
การตรวจและวิเคราะห์ผลการตรวจปัสสาวะ (Urine analysis)	53
คำถามท้ายบท	55

บทที่ 4 หลักการวินิจฉัยแยกโรคด้านอายุรกรรม

แนวทางการวิเคราะห์เพื่อการวินิจฉัยแยกโรคด้านอายุรกรรม	59
การพิสูจน์สมมติฐานและการวิเคราะห์ผล	59
ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการที่พบบ่อย	60
คำถามท้ายบท	71

บทที่ 5 การรักษาโรคเบื้องต้นด้านอายุรกรรม: กลุ่มอาการที่พบบ่อย

ประเภทของการรักษาโรคเบื้องต้น (Primary Medical Care)	73
การรักษาตามอาการ (Symptomatic treatment)	73
การรักษาเพื่อประคับประคอง (Supportive treatment)	73
การรักษาที่จำเพาะเจาะจง (Specific treatment)	73
การรักษาเพื่อบรรเทาอาการ (Palliative Treatment)	74

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	
แนวทางปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้นกลุ่มอาการที่พบบ่อยในระบบต่างๆ	75
กลุ่มอาการในระบบทางเดินหายใจ	75
กลุ่มอาการทางตา หู คอ จมูก ปาก	90
กลุ่มอาการในระบบทางเดินอาหาร	96
กลุ่มอาการทางผิวหนัง	109
กลุ่มอาการในระบบประสาท กล้ามเนื้อ กระดูก และข้อ	121
กลุ่มอาการทางโลหิตวิทยา อาการในระบบหัวใจ และหลอดเลือด	127
กลุ่มอาการในระบบสืบพันธุ์ และระบบทางเดินปัสสาวะ	132
กลุ่มอาการอื่นๆ	140
คำถามท้ายบท	151
บทที่ 6	
 การใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลในการรักษาโรคเบื้องต้น	153
หลักการ用药ในการรักษาโรคเบื้องต้น	153
สมรรถนะการใช้ยาสมเหตุสมผลในการรักษาโรคเบื้องต้น	153
กรอบแนวคิดการสั่งใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล	154
การใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลด้วยหลักของ 10 R	154
หลักการทั่วไปในการพิจารณาเลือกใช้อายัต้านจุลชีพด้วยความสมเหตุสมผลในการใช้ยา (RDU)	155
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของยา	156
ยาที่กำหนดไว้ในบัญชียากระเป๋ายาระเบียบกระทรวงสาธารณสุข	160
กลุ่มยาที่ใช้บ่อยในการรักษาโรคเบื้องต้น	
บทที่ 7	
 การบันทึกรายงานการรักษาโรคเบื้องต้น	187
 (Recording in Primary Medical Care)	
การบันทึกรายงานในหน่วยตรวจโรคคนไข้นอก (Recording in OPD Card)	187
การเขียนบันทึกในการสั่งยา	188
การบันทึกรายงานผู้ป่วยแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก	190
(Problem Oriented Medical Record: POMR)	
Data base	190
Subjective data	190
Objective data	191

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 7 (ต่อ)

Problem List	191
Active Problem	191
Inactive Problem	191
Initial Plan	191
Subjective Data (S)	191
Objective Data (O)	191
Assessment (A)	191
Plan (P)	192
Progress Note	192
Summary	192
การบันทึกรายงานกรณีผู้ป่วยอุบัติเหตุ	204

บทที่ 8 การทำหัตถการทางศัลยกรรม	207
(Medical procedure in Primary Medical Care)	
การผ่าฝี	208
การชะล้างบาดแผล	209
ประเภทของแผล	209
การประเมินผู้ป่วยที่มีบาดแผล	211
การเย็บแผลที่ไม่สาหัส (Wound suturing)	211
ข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจเย็บแผล	211
ข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจไม่เย็บแผล	212
ขั้นตอนการเย็บแผล	212
วิธีการฉีดยาเฉพาะที่	213
การตัดไหม	217
การผ่าเอาสิ่งแปลกปลอมออกจากอวัยวะที่ไม่เป็นอันตรายออก	218
(Remove Foreign Body)	
คำถามท้ายบท	221

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 9 การรักษาพยาบาลขั้นต้นด้านปัจจุบันพยาบาลและภาวะฉุกเฉิน	223
ภาวะหัวใจหยุดเต้นและระบบไหลเวียนโลหิตไม่ทำงาน	223
อาการเป็นลม (Syncope/Fainting)	225
อาการหมดสติ (Unconsciousness)	225
ผู้ที่มีอาการแพ้ชนิดรุนแรง (Anaphylaxis)	226
ภาวะช็อก (Shock)	227
ภาวะชัก (Seizure)	228
ผู้ป่วยจมน้ำ (Drowning)	229
ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากความร้อนเปียก และความร้อนแห้ง	229
ผู้ป่วยที่ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	229
ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากกระแสไฟฟ้า	232
ผู้ที่มีสิ่งแปลกปลอมเข้าตา หู คอ จมูก	232
ซิปติดหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย (Zipper injury)	235
ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บ (Trauma injury)	236
กลไกการบาดเจ็บ (Mechanism of Injury)	236
การบาดเจ็บทางช่องท้อง (Abdominal injury)	236
การบาดเจ็บของระบบทางเดินปัสสาวะ (Urologic injury)	236
การบาดเจ็บทางระบบประสาท (Neurologic injury)	237
การบาดเจ็บในช่องอก (Thoracic injury)	239
กลไกการบาดเจ็บในช่องอก	239
สาเหตุการเกิดการบาดเจ็บในช่องอก	239
ผู้ได้รับสารพิษ (Toxic substance)	240
สัตว์กัดและแมลงกัด/ต่อย	242
ผึ้งต่อย ต่อต่อย และแตนต่อย (Bee Wasp and Hornet Sting)	242
แมงป่องต่อย (Scorpion sting)	244
ตะขาบกัด (Centipede bite)	244
แมงมุมกัด (Spider bite)	245
สัตว์เลื้อยลูกด้วยนมกัด	247
เม่นทะเลดำ (Sea urchins)	250
การได้รับพิษจากแมงกะพรุน (Jellyfish dermatitis)	250

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 9 (ต่อ)

งูกัด (Snake bite)	250
งูมีพิษกัด	250
งูที่พิษมีผลต่อระบบประสาท	250
งูที่พิษมีผลต่อระบบเลือด	251
งูที่พิษมีผลต่อระบบกล้ามเนื้อ	252
งูไม่มีพิษ	252
อาการคลุ้มคลั่ง อาละวาด (Violence)	253
คำถามท้ายบท	254

ภาคผนวก ก	เฉลยคำถามท้ายบท	257
ภาคผนวก ข	ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2539	265
ภาคผนวก ค	ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการประกอบวิชาชีพพยาบาล ตามข้อกำหนดในการรักษาโรคเบื้องต้นและการให้ภูมิคุ้มกันโรค พ.ศ. 2545	275
	ดัชนี (INDEX)	279

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	อัตราการเต้นของชีพจรจำแนกตามช่วงอายุ	39
ตารางที่ 2	อัตราการหายใจจำแนกตามช่วงอายุ	39
ตารางที่ 3	การแปลผลค่าความดันโลหิตจำแนกตามระดับของค่าความดันโลหิต Systolic และ Diastolic	40
ตารางที่ 4	ระดับอุณหภูมิและการแปลผล	40
ตารางที่ 5	การวินิจฉัยลักษณะอ้วนผอมของบุคคล โดยใช้ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index : BMI)	41
ตารางที่ 6	ลักษณะที่ผิดปกติและพบได้บ่อยของอวัยวะต่างๆ จำแนกตามการตรวจร่างกาย	42
ตารางที่ 7	การแปลผลการตรวจเลือดจำแนกตามชนิดของเม็ดเลือดขาว และสาเหตุของความผิดปกติที่พบ	51
ตารางที่ 8	การแปลผลการตรวจเกล็ดเลือดจำแนกตามสาเหตุของความผิดปกติที่พบ	52
ตารางที่ 9	การแปลและวิเคราะห์ผลการตรวจปัสสาวะจำแนกตามสาเหตุของความผิดปกติที่พบ	53
ตารางที่ 10	ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการไข้ ไอ เหนื่อย	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 11 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการไข้ หนาวสั่น	61
ตารางที่ 12 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการไข้ ผื่น	62
ตารางที่ 13 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการปวดท้อง	64
ตารางที่ 14 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการท้องเดิน	64
ตารางที่ 15 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการเจ็บหน้าอก	65
ตารางที่ 16 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการชา อ่อนแรง	67
ตารางที่ 17 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการปวดข้อ	68
ตารางที่ 18 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการปัสสาวะขัด/ปัสสาวะลำบาก	69
ตารางที่ 19 ตัวอย่างการวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการตกขาว	70
ตารางที่ 20 กลุ่มยา Analgesics & Antipyretics	160
ตารางที่ 21 กลุ่มยา Antihistamines	163
ตารางที่ 22 กลุ่มยา Respiratory drugs	168
ตารางที่ 23 กลุ่มยา Gastrointestinal Drugs	172
ตารางที่ 24 กลุ่มยา Vitamin	179
ตารางที่ 25 กลุ่มยาบำรุงโลหิต	180
ตารางที่ 26 กลุ่มยาถ่ายพยาธิ	181
ตารางที่ 27 กลุ่มยาปฏิชีวนะ (Antibiotics)	181
ตารางที่ 28 กลุ่มยา NSAIDS	185
ตารางที่ 29 กลุ่มยาสมุนไพรร	185
ตารางที่ 30 การคำนวณพื้นที่ของร่างกายเพื่อประเมินขนาดความกว้างของแผลไหม้ โดยใช้กฎของเลขเก้า (Rule of Nine)	230
ตารางที่ 31 คะแนนประเมินความรู้สึกตัวของกลาสโกว์ (Glasgow's coma scale)	238
ตารางที่ 32 แนวทางปฏิบัติการให้วัคซีนและอิมมูโนโกลบูลินตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก	248